

ULU ÖNDƏRLƏ UNUDULMAZ ÜÇ GÖRÜŞ

«Sumqayıt tarixi» Muzeyinin direktoru, Əməkdar Mədəniyyət işçisi Olya İslamova özünü xoşbəxt sanır ki, ona dahi rəhbərlə 3 dəfə görüşmək nəsb olub

Ulu öndər Heydər Əliyev respublika rəhbəri kimi Sumqayıta ilk dəfə öz 50 illik əvvəl — 1971-ci ilin aprelin 7-də səfər etmişdi. O zaman 22 yaşlı Gənclik şəhərində Rumıniya nümayəndə heyəti ilə birgə gələn ölkə başçısı cənubi Qafqazın ən iri kimya müəssisəsi olan «Üzvi sintez» zavodunda olmuş, kimyaçılarla görüşüb, söhbət etmişdi.

İki il sonra yenidən Sumqayıta gələn, şəhər sakinləri tərəfindən böyük ehtiram və sevincə qarşılanan Heydər Əliyev ölkə metallurqiyasının nəhəngi Azərbaycan Boru-protkat zavodunda olmuş, poladçıları və boru-yayları ilə görüşüb, onların əmək şəraiti ilə tanış olmuş, müəssisə kollektivinin yığıncağında çıxış etmiş, ölkə neftçilərinin müxtəlif təyinatlı keyfiyyətlili təminat etdiklərinə görə metallurqlara təşəkkürünü bildirmişdi.

Ulu öndər Sumqayıta sonrakı səfərlərində də kimya müəssisələrində, Boru-protkat və Alüminium zavodlarında olmuş, sex və istehsalatları yeni texnologiyalarla, müasir avadanlıqlarla təchiz, əmək adamlarının və məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün müvafiq tədbirlər görmüşdü.

Respublika rəhbəri Sumqayıt qadınlarının işlə təmin edilməsi üçün sənəki təşəbbüsü və bilavasitə rəhbərliyi ilə inşa ediləcək fəaliyyət göstərən, minlərlə qız-gəlinin çalışdığı yüngül sənaye müəssisələrində — Sumqayıt Üst Trikotaj və Xovlu İplik fabriklərində əməkçilərlə görüşüb, samimi söhbət etmiş, respublikanın əmək həyatında qadınların fəal iştirakından məmnunluğunu bildirmiş, müəssisə kollektivlərinin arzu və istəklərini diqqətə və qayğı-keşkilə dincələrək, onların operativ yerinə yetirilməsi üçün nəzakətli və şəhər rəhbərliyinə lazımı göstərişlər vermişdi.

Ünvanlıyız. Azərbaycan rəhbərlik etdiyi 60-65 illərdə (1969-1983-cü illər) Ulu öndər ölkə sənayesində, onun inkişafında xüsusi yer tutan Sumqayıta 10 dəfə səfər etmişdi. O, yalnız sənaye müəssisələrində deyil, SSR-in böyük və nüfuzlu elmi-tədqiqat mərkəzlərində olan, İtifaq əhəmiyyətli Neft-Kimya Proseslərinin Avtomatlaşdırılması İnstitutunda — «Kimyatomatda», İri pənəlli Evlika Kombinalında, insanın təşəbbüsünə oğlunu «Kimyaçı» Mədəniyyət sarayında da olmuş, Sumqayıtın hətərləyi inkişafı üçün böyük səy və qayğı göstərmişdi.

1974-cü ilin 27 noyabrında respublika rəhbərini S.Vurğun adına Mədəniyyət sarayında Gənclik şəhərində 25 illik təntənəli yubileyində iştirakını, Sumqayıt metallurqlarının, kimyaçıların, energetik və inşaatçıların əməyini, quruculuq işlərinə böyük dəyər verdiyini, şəhər sakinlərini, əmək adamlarını olan qayğı və ümid, inqilab dolu maraqlı qarşını bu gün də yaşlı nəsil yaxşı xatırlayı.

15 iyun — Qurtuluş günü ərsəsinə bəzən buntar bəndə geniş məlumat verən «Sumqayıt tarixi» Muzeyinin direktoru, respublikanın Əməkdar Mədəniyyət işçisi Olya İslamova bildirir ki, həmin il yubiley tədbirlərinin maraqlı keçməsinə onun rəhbərlik etdiyi muzeyin elmi işçilərinin böyük zövqü, şəhərin qurucularına və xalqımızın görkəmli ögü Heydər Əliyevə böyük məhəbbət və ehtiramla tələb etdiyi, tarixi eksponatları bəzən maraqlı və əyləndirici iştirakları tərəfindən maraqlı qarşılanmış, onların bayram ovqatını daha da xoş etmişdi.

Muzeyin yarandığı 1967-ci ildə sayı 1100-dən çox olmayan eksponatları sayı kollektivin çoxillik səyi, yaradıcılıq xatırları, yorulmaz əməyi sayəsində olan yarı əsrə xatirə artırılaq, 15 minə çatdırılmışdır. Bu isə həm də ona görə mümkün olmuşdur ki, Olya xanım və muzeyin əməkdaşları Vətənin hər bir daşını qiymətləndirməyi, dəyərlandırməyi bacarıb, onu tarixin bir parçası, gələcək nəsillə çatdırılmalı olan bir tarixi eksponat kimi görürlər. Muzeyin zəngin fondu içərisində ən çox diqqət çəkən kolleksiyalardan biri isə 1988-ci ilin qançılıq dövründə Göyçali tarix müəllimi Baxşeyiş Ələmşahovun Ermənistanından araba ilə, min-bir əziyyətlə Sumqayıta gətirib bildiyi, sonralar «Sumqayıt tarixi» muzeyinə bağışladığı, özündə Göyçə-Zəngəzur ellərinin ruhunu yığmışdır. «Bir elin hara» adlanan qadın kolleksiyası maraqlıdır. Həmin kolleksiyaların içərisində təkcə yaxın əsrlərə yox, hətta çox uzaq XII əsrə

aid 60-a qədər qiymətli məişət əşyası nümayiş etdirilir.

Ulu öndərlə unudulmaz görüşlər... «Tarixi cirmaq olmalı»

Tələ edirik gətirmişdi ki, Olya xanım Ulu öndərlə onun ilk hakimiyyəti dövründə yaxın təmasda görüşməmişdi. Lakin dahi rəhbər yənidən Azərbaycan rəhbərliyinə qayıtdıqdan sonra onunla sənki qrafik üzrə hər üç ildən bir — 1993-cü, 1996-cı və 1999-cu illərdə görüşmək xoşbəxtliyi qismət olub ona.

İlk görüş — 28 dekabr 1993-cü il. Həmin gün sumqayıtlılar Azərbaycanın görkəmli ögü, xalqımızın xizəkən, o zaman cəmi 5 ay əvvəl yənidən ölkə rəhbərliyinə qayıtmış Heydər Əliyevi böyük itizlərə gözləyirdi. Əvvəllər Sumqayıta 10 dəfə səfər etmiş Ulu öndər bu şəhərə ilk dəfə idi ki Azərbaycan Prezidenti kimi gəlirdi. Odur ki onun gəlişinə, qarşılanmasına ciddi hazırlıq görüldü. Respublika rəhbəri ilk növbədə Türkiyənin «Teletaş» firması tərəfindən Sumqayıtın 4-cü mikroqəşli Zəbi müəllim Abdullayev özünə tapşırırdı ki, diqqətli ol, Prezident hökumət muzeylə də maraqlan, ora da baş çəkək.

Ela də oldu. ATS-dəki təntənəli açılışdan, Türkiyə Prezidenti ilə telefonla birbaşa danışdıqdan sonra Heydər Əliyev o vaxtlar özünün ən etibarlı silahdaşı olan Arif Rəhimzadə və özünü müşavirət edən digər rəsmi şəxslərlə birgə muzeyə tərəf addımladı. Onu muzeyin girişində sevincilə, hələ dənədən onu tərk etməyən heyəcənə qarşılayan Olya İslamova dahi rəhbəri salamlayaraq deyən də ki, «Heydər müəllim, bilirik ki, Siz dənə Parisin dənəyəcə məşhur Luvr muzeyində olmusunuz, bu gün isə — Sumqayıt muzeyinə təşrif buyurmusunuz». Ulu öndər əsl vətənpərvərlik duyğusu və sevgisi ilə cavab verdi: «Xanım, Luvr Fransadadır, ancaq Sumqayıt muzeyi budur, Azərbaycanıdır». Bəla bir müdrik, gözənləməz cavabı eşidən Olya xanım bir qədər ürkəlmiş, muzey haqqında dahi rəhbərə daha geniş məlumat verməyə çalışmışdı.

Muzeyin salınlarından birində «Bir elin

harayı» kolleksiyasının qarşısında ayaq saxlayıb, onun eksponatlarına diqqətə, maraqla baxan Ulu öndər 1988-ci ildə həmin zəngin kolleksiyasını Ermənistanından araba ilə, min-bir əziyyətlə Sumqayıta gətirmiş vətənpərvər ziyalı, istedadlı tarix müəllimi Baxşeyiş Ələmşahovla görüşürək, belə bir fədakarlığınə görə ona ürəkdan təşəkkür etmiş və deyərdi ki, «sənün bu «qaçaqın muzeyi»nin gələcək nəsillər tərəfindən daha yuxsək dəyərləndirilsin».

Heydər Əliyev daha sonra muzeyin hər iki marlabasını gəzərək, eksponatlarla böyük maraqla təmas etmiş, muzey işinin yuxsək səviyyədə təşkilindən məmnunluğunu bildirmişdi. Dahi rəhbər özü ilə bağıli ekspozisiya ilə də tanış olmuş, təəccübə bənzər şəkildə soruşmuşdu ki, «Azərbaycanda olmadığım illərdə mənim bütün şəkillərini cimb atlıbar, nə acab siz qoruyub saxlamısınız?». Olya xanımın cavabı Heydər Əliyevə çox xoşuna gəlmiş, məmnun olmuşdu: «Heydər müəllim, tarixi orki, tarix necə varsa, elə də qorunmuş».

Ekspozisiyalarla tanışlıqdan sonra muzeyin çixışına yönələn Prezidenti meydana toplamaşğı yuzlilər şəhər sakini sevincilə, ehtiramla, sürəkli alqışlarla qarşılanmışdır. Olya xanım bu gün də təəccübü, heyratlı xatırlar ki, Qarabağda erməni fəşatçıların işğalçıqlarının, azğınlıqlarının davam etdiyi, qanlı qarşılaşmalar gətirdiyi həmin üç gündə Heydər Əliyev sumqayıtlılar qarşısında bir saatdan artıq çıxış etmişdi. Və onun hər sözündə sabaqlıca böyük, sarsılmaz bir inam vardı.

Ulu öndər muzeydən sonra o zaman hələ ki səhədlirən gətirdiyi Sumqayıt şəhər məzarlığına da baş çəkmiş, el yulunda canlarını qurban vermish mərm oğulların ruhuna ehtiramını bildirmək istədiyini de demişdi. Ordə şəhid oğlunu ziyarətə gəlmiş bir ağsaçlı ana ilə təsadüfən görüşən Heydər Əliyev kövrələrkə onu qucaqlayıb, ağ saçlarını öpmüş və Vətən uğrunda döyükdə həlak olmuş oğluna görə ona başsağlığı vermişdi. Və qəli bir inamla səhədlirən qisasının hökumət alınacağı bildirmişdi.

İkinci görüş — 2 iyun 1996-cı il. Heydər Əliyevn BMT-nin İnkişaf proqramı üzrə nümayəndəsi Paolo Lembo ilə və digər hökumət adamları ilə Sumqayıta növbəti gəlişiyə ayına təsadüf edərək, bütün gün üçün nəzərdə tutulmuşdu. 1970-80-ci illərdə müəssisələrə səfərlərindən sonra bir vaxtlar Ulu öndərin öz təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə inşa edilmiş «Kimyaçı» Mədəniyyət sarayında gənclər tədbir keçiriləcəkdi. Ona görə də əvvəlcədən belə qərar alınmışdı ki, Heydər

Əliyevə hər edilmiş, foyədə nümayiş etdiriləcək «Heydər Əliyevn Sumqayıt qayğılarından səhifələr» adlı sargının (bu adı Olya xanım hələ bir-neçə gün əvvəl atası Zəbi müəllim təklif etmişdi) fotolarına əmək qabaçqlarından kimin şəkli vərdisə, həmin adamlar — Sosialist Əməyi Qəhrəmanları Zəminə xanım Hasanova, İtiriz Dadaşov, Şamşad Panahov, Dadaş Dadaşov, həmçinin Tanınmış əmək adamları Gülbəhər Vəliyeva, İmamverdi Vəliyev və digərləri o stendların yanında dayanmışlar. Ölkə rəhbəri şəkillərə maraqla təmasa edərək irəlilədikcə bərdən yarımda Zəminə xanımı görüb, gözənləndirən, lakin çox təbi və sərtimli olaraq «əziz bacım!» deyib, sevincilə hələ onu qucaqlamışdı. Zəminə xanım da «saxız qardaşım!» deyib sevincdən çox yaşlarını əzizləyib bilməyərək, Heydər Əliyevə salmışdı. Həmin görüş, xoş mənzərə ordə olanların həminəni kövrəlmişdi.

Sargi rəhbərin çox xoşuna gəlmişdi. Bir şəklin önündə isə ayaq saxlayıb, təəccübü deyərdi ki, ne yaxşı, bu şəkli də burdardır ki... Şəhərin o vaxtlı başsağışı Şəhər Abıxov ölkə rəhbərinə bildirəndə ki, sargını Muzeyinin direktoru Olya İslamova tarib edib, yaddaşçı çox məhkəm olan Heydər Əliyev Olya xanımı tanıyıraq, onu məhrəblənənə bərdənə bərdənə, minnətdarlıq ifadəsi ordərdən öpmüşdü. Və sonra Mədəniyyət sarayının böyük salonunda keçirilən tədbirdə çıxış edərək də sərgidən söhbət açaraq, ordəki fotolar arasında bir şəkli gərmədiyinə təəssüf ifadə etmişdi. «Xəim, mən Sumqayıtın 25 ilində də iştirak etmişdim, çixşım da olmuşdu. Ancaq həmin şəkli bu gün sərgidə gərmədim...».

Olya xanım bunu bu gün onunla izah edir ki, həmin şəkildə Heydər Əliyev bəzə üzərində «25» rəqəmi ilə yanaşı Leninin də şəkli olduğundan onun sərgidə nümayiş etdirməyə şəhər rəhbərliyi risk etməmişdi...
3-cü görüş — 14 iyun 1999-cu il. Bu, Ulu öndərin ilk dəfə olaraq Azərbaycan hakimiyyətinə gəlişinin 30 ilinə təsadüf etdiirdi. Həmin tarixi vaxtlı başsağışı Bakım İsmayilov və Konsert sarayında Heydər Əliyevn rəhbərliyi ilə önlər illər ərzində respublikanın şəhər və rayonlarında aparılmış əbadi-quruculuq işlərinə əks etdirən fotoların ibarət gənir bir foto-sərginin təşkilinə nəzərdə tutulmuşdu. Sumqayıt Muzeyinin kollektivləri tərəfindən həmin sərgi üçün xeyli miqdarda şəkli toplanmışdı — axı, Heydər Əliyev bütün hakimiyyəti dövründən ən çox Sumqayıtda səfərlənmiş, onun sosial-iqtisadi, mədəni inkişafı üçün çox böyük işlər görmüşdü. Azərbaycan Boru-protkat zavodunda xarici əməkdaşların ibarət quruluşu yeni «EMAQ» axnı xatı. Sintetik kaucuk zavodunda inşaa edilmiş Yaponiya investisiyalı «EP-300», «Üzvi sintez» zavodunda qərdəşimiz «Polimer-120» kompleksləri, bütünlükdə Kompreszor zavodu, Superfosfat zavodunda davamər superfosfat istehsalatı və s. Ulu öndərin Sumqayıt sənayesinə ən böyük töhfələri idi.

Sərginin açılışına bugünkü Prezidentimiz — oğlu İlham Əliyevə, qızı Sevil xanım, gəlini Mehriban xanımın birgə gəliş Heydər Əliyev ilk olaraq sərginin əvvəlində təqdim olunan Gəncə stendına baxdıqdan sonra Sumqayıt stendına yaxınlaşarkən 3 il əvvəl görmək istədiyini, lakin görə bilmədiyini, indi isə stendda ilk foto ordərdən 25 ilində özünün çixışını əks etdirən in planlı şəkli görüb, məmnunluqla gəlişmişmişdi. Elə bu vaxt Olya xanım illər sürən, demişdi: «Heydər müəllim, bu. Sizin Sumqayıtın 25 illik yubileyinizə çox istərdik ki, Siz şəhərimizin 50 illik yubiley tədbirlərində də iştirak edərdək, bizi sevincindiriz!».

Muzey direktorunun öz əzindən, həm də iki dəfə səfərlərindən yox təklif-davət ölkə Prezidentini çox sevincindirir. O, cavabında güllərək demişdi: «Allah qoys!» Hökmlən...».

Bu, «Sumqayıt tarixi» Muzeyinin direktoru Olya İslamovanın Ulu öndərlə ən yaxtda qalan, hafizəsində dərin kək salmış üçüncü, təəssüf ki, son görüşü olmuşdu. Ancaq bununla belə dahi rəhbərin unudulmaz siması Olya xanımın xatirəsində bu gün də Günaş nuru kimi qalmaqda, işıq saçmaqdadır.

Rəhman ORKAN, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar jurnalisti.